



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 281/2024-43

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a sudcov Ladislava Duditřa (sudca spravodajca) a Rastislava Kařřáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED]

[REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Kořice, proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní o návrhu na odňatie a prikázanie veci z 28. decembra 2023 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na odňatie a prikázanie veci z 28. decembra 2023 v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Ndt 2/2024 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky **v r a c i a** vec na ďalšie konanie o návrhu sťažovateľa na odňatie a prikázanie veci z 28. decembra 2023.
- Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **1 285,13 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a jeho argumentácia

- Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 26. februára 2024, prijatou na ďalšie konanie uznesením č. k. IV. ÚS 281/2024-24 zo 4. júna 2024 domáha vyslovenia

porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom najvyššieho súdu v konaní o jeho návrhu na odňatie a prikázanie veci z 28. decembra 2023 vedenom pod sp. zn. 5 Ndt 2/2024. Navrhuje, aby ústavný súd zrušil list najvyššieho súdu z 1. februára 2024 (ďalej len „napadnutý list“) a vec mu vrátil na ďalšie konanie, aby prikázal najvyššiemu súdu rozhodnúť o návrhu sťažovateľa a aby uložil odporcovi povinnosť nahradiť trovy konania.

2. Na základe obžaloby podanej 9. augusta 2023 vedie Okresný súd Liptovský Mikuláš, pracovisko Ružomberok trestné konanie proti sťažovateľovi pod sp. zn. 8T/53/2023 pre obzvlášť závažný zločin podvodu podľa § 221 ods. 1, 3 písm. c) a d), ods. 4 písm. a) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. j) a § 139 ods. 1 písm. e) Trestného zákona. Sťažovateľ podal návrh na odňatie svojej veci okresnému súdu a jej prikázanie inému súdu, ktorý doplnil podaním z 29. januára 2024. Najvyšší súd vybavil návrh sťažovateľa a jeho doplnenie napadnutým listom, ktorý bol doručený sťažovateľovi spolu s predvolaním na hlavné pojednávanie nariadené na 21. a 22. február 2024.

3. Najvyšší súd napadnutým listom vrátil okresnému súdu spis bez meritórneho rozhodnutia o návrhu sťažovateľa, keďže jeho podkladom je námietka zaujatosti, o ktorej sa nekoná (nebola vznesená bezodkladne a je založená na iných dôvodoch ako dôvodoch podľa § 31 Trestného poriadku). Vylúčenie všetkých sudcov súdu z vykonávania úkonov trestného konania patrí medzi dôležité dôvody na odňatie a prikázanie veci, rozhodujúca je existencia niektorého z dôvodov vylúčenia podľa § 31 Trestného poriadku, ktorý musí byť daný u všetkých sudcov príslušného súdu, a preto ak sa podľa § 32 ods. 6 Trestného poriadku o námietke zaujatosti vznesenej proti konkrétnym sudcom, ktorá je založená na iných dôvodoch ako dôvodoch podľa § 31 Trestného poriadku, nekoná, a teda takáto námietka nie je spôsobilá vyvolať konanie o vylúčení ani konkrétneho sudcu, o to viac nie je potrebné konať ani o návrhu na odňatie a prikázanie veci založenom len na takejto procesne neúčinnnej námietke zaujatosti smerujúcej proti všetkým sudcom príslušného súdu. Túto skutočnosť je nevyhnutné procesne zaznamenať, aby bolo zrejmé, že takýto návrh na odňatie a prikázanie veci nezostal nepovšimnutý. Ak v takejto situácii predloží príslušný súd návrh na odňatie a prikázanie veci najbližšie spoločne nadriadenému súdu, ten mu ho bez rozhodnutia vráti. Najvyšší súd odkazoval aj na uznesenie sp. zn. I. ÚS 547/2020 z 1. decembra 2020. V závere dodal, že návrh sťažovateľa bol podaný 29. decembra 2023, i keď obžaloba napadla súdu 9. augusta 2023, pričom z obsahu spisu je evidentné, že ide len o jednu z ďalších procesných obštrukcií sťažovateľa s cieľom oddialiť rozhodnutie o obžalobe.

4. Sťažovateľ namieta, že posúdenie jeho návrhu je arbitrárne, jeho vybavenie nespĺňa požiadavky na náležité zistenie skutkového stavu a uplatnenie všetkých do úvahy prichádzajúcich zásad trestného konania. Najvyšší súd skonštatoval, že ide o vznesenie námietky zaujatosti, hoci z návrhu sťažovateľa je nesporné, že nepodal návrh na odňatie a prikázanie veci na základe vznesenej námietky zaujatosti. Sťažovateľ, naopak, jednoznačne uviedol, že neoznamuje a neuplatňuje okolnosti smerujúce k vylúčeniu akejkoľvek osoby z vykonávania úkonov trestného konania. Sťažovateľ uviedol, že osoba poškodeného neumožňuje vylúčiť, že vnímanie jeho osoby môže viesť k vedomému či nevedomému vplyvu tohto vnímania na trestné konanie.

5. Podľa sťažovateľa rozhodol najvyšší súd o jeho návrhu v nezákonnom zložení. Na napadnutom liste je ako vybavujúca osoba uvedená [REDAKOVANÉ], ktorá je podľa rozvrhu práce najvyššieho

súdu zapisovateľkou súdneho oddelenia 5T. V závere listiny je ako osoba zodpovedajúca za správnosť vyhotovenia uvedená [REDAKOVANÉ], ktorá je podľa rozvrhu práce najvyššieho súdu zapisovateľkou súdneho oddelenia 2T. Na liste je uvedený aj text „*JUDr. Juraj Kliment, v. r., predseda senátu*“, a preto nie je celkom zrejmé, kto listinu vyhotovil. O návrhu sťažovateľa mal podľa § 23 Trestného poriadku rozhodnúť súd, v tomto prípade senát najvyššieho súdu, a nie predseda senátu. Došlo tak aj k porušeniu práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi.

6. Nerozhodnutím o návrhu sťažovateľa, nekonaním o ňom zákonným spôsobom sa navodil stav, keď ani takmer 2 mesiace od podania nie je o návrhu rozhodnuté. Došlo tak k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote.

7. Konštatovanie najvyššieho súdu o procesných obštrukciách sťažovateľ vníma ako zásah do práva na dôstojnosť, pričom ďalej približuje priebeh konania so záverom, že reálny podklad pre takýto záver nevyplýva. Nepodložené vyjadrenia najvyššieho súdu sa už prejavili v hodnotiacich úsudkoch okresného súdu, ako aj Krajského súdu v Žiline, ktorý zamietol sťažnosť proti uzneseniu o nevyhlúčení sudkyne JUDr. Miriam Penjakovej.

II.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

8. Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázala na vyjadrenie predsedu senátu a sudcu spravodajcu JUDr. Juraja Klimenta, podľa ktorého tvrdenia sťažovateľa, že podstata jeho návrhu nebola založená na pochybnostiach o nezáujatosti a nestrannosti konajúcej sudkyne a sudcov okresného súdu, sú zavádzajúce a opak je pravdou. Vzhľadom na nešpecifikovanie konkrétnych skutočností zakladajúcich dôvody vylúčenia konajúcej sudkyne podľa § 31 ods. 1 Trestného poriadku ako predseda senátu postupoval podľa stanoviska č. 48/2021, ktoré vychádza aj z uznesenia sp. zn. I. ÚS 574/2020 z 1. decembra 2020. Zopakoval argumenty uvedené v napadnutom liste. Dodal, že týmto spôsobom postupoval v tejto veci aj preto, lebo sťažovateľ v bode 21 návrhu výslovne uviedol, že bydlisko svedkov (teda iné dôvody) nie je dôvodom jeho návrhu na odňatie veci. Aj v tomto smere je obsah ústavnej sťažnosti zavádzajúci. V ďalšom bode JUDr. Kliment uviedol, že vo veci konal a rozhodol zákonný sudca, kópie podpísala zapisovateľka [REDAKOVANÉ], keďže zapisovateľka senátu 5T [REDAKOVANÉ] čerpala dovolenku. V poslednom bode vyjadrenia trval na závere, že išlo len o ďalšiu obštrukciu zo strany sťažovateľa s cieľom oddialiť rozhodnutie o obžalobe, čo dokumentuje v ústavnej sťažnosti podrobne rozvedený procesný priebeh. Uvedená vec je typickým príkladom trestného procesu, v ktorom sa aplikujú všetky možné prostriedky s cieľom trestné konanie čo najviac naťahovať, zvlášť vo väzobných veciach, aby sa tak dosiahlo prepustenie obžalovaného na slobodu. Vzhľadom na uvedené navrhol nevyhovieť ústavnej sťažnosti.

II.2. Replika sťažovateľa:

9. Vyjadrenie najvyššieho súdu nie je spôsobilé prívodiť pochybnosti o opodstatnenosti sťažnosti sťažovateľa. K prvému bodu vyjadrenia najvyššieho súdu sťažovateľ uviedol, že zjavne opomína skutočný obsah jeho návrhu, ktorým bolo odňatie veci okresnému súdu a jej prikázanie Mestskému súdu Košice. Vo svojom návrhu sťažovateľ uviedol konkrétne skutočnosti o dlhoročnom pôsobení

poškodeného, ktorý vystupuje v jeho trestnej veci, v meste [REDAKOVANÉ] vo verejných funkciách ako skutočnosti ovplyvňujúcej vnímanie jeho osoby a vplyv vnímania osobnosti poškodeného na zdanie spravodlivosti predmetného trestného konania. Poukázal aj na skutočnosti z priebehu trestného konania podporujúce túto argumentáciu o vplyve pôsobenia poškodeného na jeho vnímanie obyvateľmi regiónu, zamestnancami a sudcami okresného súdu a krajského súdu. Najvyšší súd napriek tomu svojvoľne prisúdil návrhu sťažovateľa obsah, ktorý v ňom absentuje a ktorý je v rozpore s jeho výslovným znením, jeho skutočným obsahom sa nezaoberal a vybavil ho spôsobom nesúladným s § 23 Trestného poriadku. Svojvoľným vyhodnotením obsahu odňal sťažovateľovi právo, aby o tomto návrhu bolo rozhodnuté zákonom predpísaným spôsobom (rozhodnutím senátu). Vylúčenie všetkých sudcov miestne príslušného súdu je podľa judikatúry najvyššieho súdu, na ktorú sťažovateľ poukázal, jedným, a nie jediným dôvodom napĺňajúcim zákonnú požiadavku dôležitých dôvodov uvedenú v § 23 ods. 1 Trestného poriadku. Inak by zákonodarca právnu normu formuloval týmto spôsobom. Dôležitým dôvodom sú aj iné dôvody, ktoré zabezpečujú požiadavku objektivity súdneho konania a spravodlivosti rozhodnutia. Rozhodnutie o tom, čo je dôležitým dôvodom, je ponechané súdu, avšak zákonodarca súdu rozhodujúcemu o návrhu na odňatie a prikázanie veci nezveril oprávnenie výkladom zmeniť význam zákonného ustanovenia.

10. Uznesenie sp. zn. I. ÚS 547/2020 z 1. decembra 2020 ani stanovisko R 48/2021 nie sú relevantné, skutkové okolnosti sú odlišné, pretože uznesenie bolo vydané vo vzťahu k postupu najvyššieho súdu, keď základom návrhu na odňatie a prikázanie veci bola námietka zaujatosti proti konkrétnemu sudcovi či sudcom. Ani stanovisko z judikátu R 48/2021 neumožňuje zredukovať dôležité dôvody na jediný dôvod, a to vylúčenie všetkých sudcov príslušného súdu z vykonávania úkonov trestného konania.

11. K druhému bodu vyjadrenia najvyššieho súdu sťažovateľ uviedol, že vo veci nerozhodol ani sudca ani senát najvyššieho súdu, ale spis bol vrátený bez rozhodnutia. Listina tvoriaca prílohu vyjadrenia najvyššieho súdu, ktorá má byť originálom napadnutého listu, tomuto nezodpovedá, pretože na origináli absentuje v časti „Vybavuje/linka“ údaj „[REDAKOVANÉ]“, ktorý je na kópii doručenej sťažovateľovi a jeho obhajkyňi. Rozumne tiež nie je možné vysvetliť, z akého dôvodu sa na tejto kópii nachádza údaj, že písomnosť vybavuje [REDAKOVANÉ], keď táto mala v uvedený deň podľa vyjadrenia JUDr. Klimenta „dovolenku“.

12. K tretiemu bodu vyjadrenia najvyššieho súdu sťažovateľ uviedol, že z neho vyplýva neprehliadnuteľná prezumpcia viny sťažovateľa, najvyšší súd neoznačuje konkrétnu situáciu preukazujúcu obštrukcie.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

III.1. K porušeniu základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

13. Vychádzajúc zo svojej konštantnej judikatúry, ústavný súd sa pri meritórnem posudzovaní ústavnej sťažnosti sústredil na posúdenie, či spôsob vybavenia procesného návrhu sťažovateľa napadnutým listom najvyššieho súdu nie je arbitrárny a či ho možno z ústavného hľadiska považovať za akceptovateľný a udržateľný.

14. O arbitrárnosti pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom ústavný súd uvažuje v prípadoch, ak by sa vyslovený názor všeobecného súdu natoľko odchytil od znenia príslušných ustanovení zákona, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03). Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov najčastejšie spočíva v rozpore skutkových okolností prejednávanej veci a právnej argumentácie s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov, a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03). Okrem toho môže arbitrárnosť rozhodnutia všeobecného súdu vyplývať aj z ústavne nekonformného výkladu ustanovení právnych predpisov aplikovaných na prerokovaný skutkový prípad. Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy. Ak ústavný súd dospeje k záveru, že napadnuté rozhodnutie všeobecného súdu je v rozpore s požiadavkou ústavne konformného výkladu právnych predpisov, vysloví porušenie základného práva účastníka konania pred všeobecným súdom na súdnu ochranu (napr. III. ÚS 541/2014).

15. V tejto súvislosti ústavný súd opakuje aj svoj ustálený právny názor, že rozhodnutie a postup všeobecného súdu, ktoré sú v súlade s platným a účinným zákonom (na vec aplikovateľnými procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi), nemožno kvalifikovať ako porušovanie základných ľudských práv. Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach zdôrazňuje materiálny prístup k námietkam o porušení zákona v trestnom konaní. Nie každé porušenie zákona v trestnom konaní má takú povahu, prípadne intenzitu, že má za následok porušenie práv zakotvených v ústave, resp. dohovore (napr. I. ÚS 245/2019, IV. ÚS 132/2021).

16. Sťažovateľ odôvodnil návrh na odňatie a prikázanie veci výpočtom funkcií zastávaných poškodeným (od roku 1990 náčelník a od roku 1994, resp. 2005 do 2012 riaditeľ nemocnice, od roku 2014 do 2022 primátor), opisom jeho postavenia a zásluh (podiel na zriadení Fakulty zdravotníctva Katolíckej univerzity v Ružomberku, udelenie pedagogického titulu), notorickou známosťou jeho osoby v meste [REDAKOVANÉ] a celej oblasti. Je vysoko pravdepodobné, že možno očakávať prejavy úcty a rešpektu k nemu v oblasti sídla Ústrednej vojenskej nemocnice SNP Ružomberok a okolí, čo môže vyvolávať pochybnosti o spravodlivosti súdneho konania, v ktorom vystupuje ako poškodený.

17. Sťažovateľ predstavuje pohľad na vec ako na situáciu, v ktorej síce nie je možné sudcovi ani inej osobe uvedenej v § 31 ods. 1 Trestného poriadku prisúdiť osobný vzťah k strane trestného konania, no vplyv dlhoročného pôsobenia poškodeného vo verejných funkciách je skutočnosťou, ktorá ovplyvňuje vnímanie jeho osoby. Nie je možné prehliadať vplyv tohto vnímania na zdanie spravodlivosti trestného konania. Podľa sťažovateľa prejavmi vplyvu osobnosti poškodeného na priebeh trestného konania sú drobnosti v spôsobe prístupu súdu voči poškodenému, ktorý by mohol vyvolávať pochybnosti o rovnosti strán a o tom, či informácie, ktorými poškodený disponuje, boli zistené postupom ustanoveným v Trestnom poriadku a či zo strany súdu mu nie sú poskytované možnosti uplatnenia práv bez základu v Trestnom poriadku (odlišný postup pri doručovaní výzvy z 13. októbra 2023, vyjadrenie poškodeného na hlavnom pojednávaní z 9. novembra 2023). Sťažovateľ zhrnul, že návrh zakladá na dlhoročnom pôsobení poškodeného vo verejných funkciách zabezpečujúcich služby verejného záujmu, čo je dôležitou skutočnosťou, ktorá pre zachovanie objektívnej aj subjektívnej stránky spravodlivosti trestného konania voči sťažovateľovi vyžaduje, aby o veci rozhodoval súd mimo regiónu, v ktorom je osobnosť

poškodeného všeobecne známa a kde požíva rešpekt a ktorý by o spravodlivosti konania mohol vyvolať pochybnosť.

18. Sťažovateľ využil v Trestnom poriadku upravené oprávnenie podať návrh na odňatie a prikázanie veci, čomu zodpovedala povinnosť príslušného orgánu (tu najvyššieho súdu) rozhodnúť o ňom (k forme rozhodnutia sa ústavný súd vyjadri v ďalšej časti nálezu). Sťažovateľ v návrhu jednoznačne uviedol konkrétne skutočnosti, na základe ktorých považoval podmienky podľa § 23 ods. 1 Trestného poriadku za naplnené (dlhoročné pôsobenie poškodeného v meste [REDAKOVANÉ] vo verejných funkciách ako skutočnosť ovplyvňujúca vnímanie jeho osoby a vplyv vnímania osobnosti poškodeného na zdanie spravodlivosti predmetného trestného konania; skutočnosti z priebehu trestného konania podporujúce túto argumentáciu o vplyve pôsobenia poškodeného na jeho vnímanie obyvateľmi regiónu, zamestnancami a sudcami okresného súdu a krajského súdu). Zároveň sťažovateľ uviedol, ktoré skutočnosti, hoci aj podporujúce jeho návrh na odňatie a prikázanie veci, výslovne neoznačuje za dôvod jeho návrhu (vyjadrenia poškodeného, bydlisko nevypočutých svedkov v obvode Mestského súdu Košice).

19. Najvyšší súd v napadnutom liste a aj vo vyjadrení ústavnému súdu zdôrazňuje, že sťažovateľ v návrhu nešpecifikoval konkrétne skutočností zakladajúce dôvody vylúčenia konajúcej sudkyne podľa § 31 ods. 1 Trestného poriadku sťažovateľom. Na takomto základe argumentom od menšieho k väčšiemu konštatuje neexistenciu potreby konať o návrhu na odňatie a prikázanie veci založenej na takejto procesne neúčinnnej námietke. Najvyšší súd teda posúdil zákonné kritérium existencie dôležitých dôvodov na odňatie a prikázanie veci inému súdu podľa § 23 ods. 1 Trestného poriadku v prejednávanej veci len z pohľadu, či sťažovateľom tvrdené skutočnosti zakladajú dôvod na vylúčenie všetkých sudcov príslušného súdu z vykonávania úkonov trestného konania (ako jeden z dôležitých dôvodov na odňatie a prikázanie veci). Potom najvyšší súd ustálil nespôsobilosť námietky zaujatosti vyvolať konanie o vylúčení konkrétneho sudcu, čo znamenalo absenciu potreby konať o návrhu sťažovateľa založenom na takejto námietke.

20. Závery najvyššieho súdu prezentované v napadnutom liste nezodpovedajú obsahu návrhu sťažovateľa a v nadväznosti na to ani podstate, zmyslu a účelu aplikovaného § 23 ods. 1 Trestného poriadku v jeho podstatnom obsahovom segmente, ktorý nebol vzatý do úvahy (zohľadnený bol len aspekt možného vylúčenia sudcu, resp. sudcov). Najvyšší súd sa kvalifikovane nevysporiadal s obsahom procesných námietok odôvodňujúcich návrh sťažovateľa a neposkytol k nim zrozumiteľnú, konzistentnú a vyčerpávajúcu odpoveď (reakciu).

21. Sťažovateľ v návrhu na odňatie a prikázanie veci zdôraznil, že jeho návrh nie je podporený tvrdením o osobnom vzťahu vymedzených osôb v zmysle § 31 ods. 1 Trestného poriadku k strane trestného konania. Dostatočne zreteľne uviedol dôvody návrhu. Najvyšší súd na toto rozlíšenie nereagoval dostatočne a námietky sťažovateľa zahrnul do rámca vyplývajúceho z § 31 a nasl. Trestného poriadku, pod ktoré ich právne podriadil (§ 32 ods. 6 Trestného poriadku, § 31 ods. 5 Trestného poriadku). Najvyššiemu súdu uplatnením uvedeného výkladu unikla odpoveď na rozhodujúcu otázku, či námietka, ktorá podľa podústavnej normy materiálne nie je spôsobilá vyvolať konanie proti konkrétnemu sudcovi (resp. iným osobám uvedeným v § 31 ods. 1 Trestného poriadku), môže byť dôležitým dôvodom, pre ktorý je možné odňať vec a prikázať ju inému súdu. Dotknutý záver totiž nerozlíšil nutnú delegáciu (vylúčenie všetkých sudcov konajúceho súdu) od delegácie z dôvodu vhodnosti (iné dôležité dôvody na odňatie a prikázanie veci), aj keď ide

o bazálnu a tradične používanú výkladovú tézu k § 23 ods. 1 Trestného poriadku, ktorá je uplatňovaná aj v iných typoch súdneho konania (§ 39 ods. 1 Civilného sporového poriadku oproti odseku 2 označeného ustanovenia).

22. Skutočnosť, že nebolo riadne procesne rozhodnuté o návrhu sťažovateľa v situácii, keď svoj návrh podporil zákonne uplatniteľnými (ústavný súd neprejudikuje, že aj vecne správnymi) dôvodmi, ktoré mohli viesť k zmene konajúceho súdu, je dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

23. Zredukovanie námietok sťažovateľa na posúdenie možnosti aplikácie postupu podľa § 23 ods. 1 Trestného poriadku iba pre zaujatosť všetkých sudcov konajúceho súdu v zmysle § 31 Trestného poriadku nie je akceptovateľné vzhľadom na obsah návrhu sťažovateľa. Taký postup ponechal bez odpovede námietky, ktoré formálne nie sú pokryté obsahom § 31 Trestného poriadku, a to bez vydania rozhodnutia, v ktorom by sa najvyšší súd konajúci v zákonom zložení s nimi vysporiadal z hľadiska možného naplnenia hypotézy § 23 Trestného poriadku. Kritériá uplatňované v § 31 Trestného poriadku (pochybnosti o nezaujatosti vymedzených osôb k veci, osobám alebo orgánu) nie sú úplne totožné s tými, ktoré sú uvedené v § 23 Trestného poriadku (širší kontext pojmu dôležité dôvody), resp. dôležité dôvody sú hneď na prvý pohľad všeobecnejšie formulovaným kritériom na odňatie a prikázanie veci, a preto si námietky sťažovateľa, hoci ich podľa názoru najvyššieho súdu nebolo možné subsumovať pod § 31 Trestného poriadku, vyžadovali výslovnú odpoveď z hľadiska obsahu § 23 Trestného poriadku.

24. Využitie argumentu *a minori ad maius* bolo v tomto prípade v konečnom dôsledku procesným postupom, ktorý zúžil rozsah normy uvedenej v § 23 Trestného poriadku spôsobom, ktorý viedol k vyhnutiu sa rozhodnutiu o riadne uplatnenom procesnom návrhu sťažovateľa. Ústavný súd, ako už uviedol, týmto neprejudikuje spôsob rozhodnutia o návrhu sťažovateľa a nemá ambíciu vstupovať do právomoci najvyššieho súdu podávať výklad ustanovení Trestného poriadku. Prerokovaná vec je však prípadom, keď najvyšší súd mal povinnosť posúdiť konkrétne sťažovateľom opisované okolnosti z hľadiska, či by mohli predstavovať „dôležité dôvody“ (iné než vylúčenie sudcov), a tak dať konkrétny obsah neurčitému zákonnému pojmu.

25. Ústavný súd sa stotožnil s argumentom sťažovateľa, že v konaní sp. zn. I. ÚS 547/2020 bol vyslovene odôvodnený návrh na odňatie a prikázanie veci zaujatosťou sudcov okresného súdu a krajského súdu, teda odlišne ako v teraz posudzovanej veci, v ktorej sťažovateľ návrh na odňatie a prikázanie veci odôvodňoval skutočnosťami bez priameho prepojenia s námietkou zaujatosti. Rovnako ústavný súd dal za pravdu sťažovateľovi v časti tvrdenia, že aj keď podľa právnej vety rozhodnutia publikovaného ako R 48/2021 patrí medzi dôležité dôvody na odňatie a prikázanie veci aj vylúčenie všetkých sudcov príslušného súdu z vykonávania úkonov trestného konania, toto stanovisko neumožňuje zredukovať dôležité dôvody na jediný dôvod, a to vylúčenie všetkých sudcov príslušného súdu z vykonávania úkonov trestného konania.

26. Sťažovateľ teda nedostal ústavne akceptovateľným spôsobom odpoveď na ním nastolenú otázku, či je dôvod na uplatnenie výnimky zo zásady zákonného sudcu vyplývajúcej z čl. 48 ods. 1 ústavy. Ústavný súd preto v časti namietaného porušenia základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé

súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru považoval ústavnú sťažnosť za dôvodnú a rozhodol tak, ako je uvedené v prvom výroku.

27. Rovnako je dôvodná námietka sťažovateľa o porušení základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. O návrhu sťažovateľa nerozhodol súd, teda najvyšší súd ako nadriadený súd podľa § 23 ods. 1 vety za bodkočiarkou Trestného poriadku, v zodpovedajúcom zložení (senát). Nerozhodnutie o návrhu sťažovateľa s odkazom na dôvody uvedené v napadnutom liste je ústavne neprijateľným postupom, ktorým najvyšší súd vybočil z ústavného rámca poskytovania súdnej ochrany.

28. Nad rámec uvedeného ústavný súd dodáva, že na závere o porušení práv sťažovateľa postupom najvyššieho súdu pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa z 28. decembra 2023 nič nemení ani najvyšším súdom dodatočne predložené uznesenie sp. zn. 5 Ndt 12/2024 z 9. júla 2024, ktorým na základe nového návrhu sťažovateľa (z 28. mája 2024) nebola trestná vec sťažovateľa odňatá okresnému súdu, keďže toto rozhodnutie sa týka iných sťažovateľom uplatnených dôvodov (skutočností, ktoré nastali po podaní predošlého návrhu a boli orientované na vylúčenie sudkyne okresného súdu z dôvodu zaujatosti).

29. Zároveň je potrebné dodať, že ústavný súd v absolútnej väčšine prípadov kategoricky a principiálne nevstupuje do prebiehajúceho trestného konania prieskumom čiastkových, nemeritorných procesných rozhodnutí. V tomto prípade však urobil výnimku, keďže o návrhu na delegáciu nebolo rozhodnuté zákonom predpísaným spôsobom (v procesnom kontexte vôbec), pričom z hľadiska subsidiarity právomoci ústavného súdu platí, že uplatnenie tomu zodpovedajúcej námietky až v odvolacom alebo dovolacom konaní je (už bez bližšieho rozboru tejto nadväzujúcej otázky) problematické, keďže súd, o odňatie veci ktorému sa žiada „len“ z dôvodu vhodnosti, je vecne a miestne príslušným súdom a rozhodnutie, ktoré by to malo zmeniť, nemá atribút jednoznačne obligatorneho podkladu (kritérií, ktoré by boli jednoznačne vymedzené). Zároveň však ide o rozhodnutie, ktoré môže mať na priebeh konania významný vplyv.

30. Aktuálny vstup ústavného súdu do konania je generovaný postupom najvyššieho súdu, ktorý o návrhu riadne procesne nerozhodol. To by sa netýkalo výsledku jeho rozhodovania (ak by rozhodnuté bolo), v takom prípade by išlo o rozhodnutie o čiastkovej procesnej otázke vecne zodpovedanej najvyšším súdom, pričom spôsob jej riešenia by bolo možné namietať z hľadiska ochrany základných práv a slobôd v kontexte vplyvu na celkovú výsledkovú spravodlivosť konania len vo vzťahu k postupu predchádzajúcemu finálnemu, resp. meritornému rozhodnutiu v dotknutej trestnej veci. V konečnom dôsledku zapadá do rámca odpovedí na argumenty sťažovateľa aj záver ústavného súdu, že ak najvyšší súd opomenul o podanom návrhu rozhodnúť, ide napriek formulácii ním zvolenej odpovede (o obštrukciách sťažovateľa) evidentne o nesprávne použitie zákonných a judikatúrne stvárných kritérií, ktoré vyústilo do záveru o absencii potreby o návrhu vecne rozhodnúť, teda o právny omyl.

III.2. K porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

31. K porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo podľa sťažovateľa nerozhodnutím o jeho návrhu, čo v čase podania ústavnej sťažnosti boli dva mesiace. Sťažovateľ zdôrazňuje založenie pochybnosti o zákonnosti úkonov vykonaných po doručení napadnutého listu a privodenie nevyhnutnosti opätovného predloženia veci najvyššiemu súdu.

32. Vzhľadom na odôvodnenie nálezu v predchádzajúcej časti ústavný súd nemohol prijať záver, že právna neistota sťažovateľa vo vzťahu k návrhu z 28. decembra 2023 bola odstránená napadnutým listom, preto posúdil námietku sťažovateľa o porušení označených práv podľa štandardných kritérií, a to výlučne vo vzťahu k označenému porušovateľovi, teda najvyššiemu súdu.

33. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd zistil, že predmetom základného konania je rozhodovanie o obžalobe z obzvlášť závažného zločinu podvodu. Najvyšší súd konal len o čiastkovej procesnej otázke (delegácia). Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov, a teda nevytvýka sa bežnej rozhodovacej činnosti.

34. Ústavný súd posudzuje pri ústavných sťažnostiach na prietahy v konaní aj význam konania pre sťažovateľa. Právoplatné rozhodnutie o obžalobe pre sťažovateľa nepochybne subjektívne malo význam, keďže mu hrozí uznanie viny za skutok vykazujúci znaky trestného činu či uloženie trestu. Vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v občianskoprávných veciach (II. ÚS 32/03). Otázka zistenia viny osoby (osôb), proti ktorej (ktorým) sa vedie trestné konanie, je zásadnou otázkou. Sťažovateľ bol navyše v priebehu napadnutého konania vo väzbe, preto v tomto čase mal najvyšší súd postupovať s osobitnou starostlivosťou (Rutkowski a ostatní proti Poľsku zo 7. 7. 2015, ods. 137).

35. Pokiaľ ide o kritérium správania sťažovateľa, ústavný súd nezistil, že sťažovateľ má podiel na doterajšej dĺžke konania pred najvyšším súdom, ktoré sám svojím návrhom vyvolal.

36. V súvislosti s hodnotením samotného postupu všeobecného súdu ako tretieho kritéria (iné kritériá sťažovateľ výslovne neanalyzuje) ústavný súd vychádza z tvrdenia sťažovateľa o pridelení veci 1. februára 2024 senátu najvyššieho súdu a o vybavení veci v ten istý deň, ktoré najvyšší súd nepoprel, ide tak o nespornú skutočnosť. Odpoveď na sťažovateľom naznačenú efektivitu úkonov najvyššieho súdu je závislá aj od zodpovedania otázky, či je návrh sťažovateľa dôvodný. Ak by bol dôvodný, potom by sa spätne mohlo nahliadať na obdobie, keď konal okresný súd, ako na obdobie neefektívne vykonávaných úkonov, ktoré vzniklo v dôsledku postupu najvyššieho súdu. Ak by dôvodný nebol, potom je možné ďalej pokračovať v konaní na okresnom súde. Najvyššiemu súdu by v tomto prípade bolo možné pričítať obdobie, počas ktorého okresný súd nemohol nariaďovať a vykonávať úkony trestného konania v dôsledku uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 281/2024-24 zo 4. júna 2024. V tomto momente ide o obdobie viac ako jedného kalendárneho mesiaca, čo nepovažuje ústavný súd za prejav neefektívnosti úkonov najvyššieho súdu, ktorý by dosahoval intenzitu zbytočných prietahov, a tak porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Samotná skutočnosť, že ústavný súd považoval postup najvyššieho súdu, ktorý vyústil do napadnutého listu, za nesúladný s už označenými základnými právami, neznamená, že bolo porušené aj základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Konštatovanie porušenia uvedeného práva je nadbytočné vzhľadom na záver o porušení základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, resp. práva na zákonného sudcu, ktorý v dôsledku rozsahu prieskumu postupu najvyššieho súdu postačuje.

37. Ako už bolo uvedené, nie je možné, aby ústavný súd v tomto štádiu konania pri posudzovaní otázky zbytočných prietahov predbežne hodnotil, či návrh sťažovateľa bol dôvodný, keďže by vstupoval do právomoci najvyššieho súdu. Záver, že nerozhodnutím o návrhu sťažovateľa boli spôsobené zbytočné prietahy, nepovažuje ústavný súd za dostatočne spoľahlivo ustálený, a preto v tejto časti nepovažoval ústavnú sťažnosť za dôvodnú a nevyhoviel jej (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV. Vrátenie vecí a trov konania

38. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) a b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal, resp. vrátiť vec na ďalšie konanie.

39. Napriek záveru o porušení označených práv sťažovateľa ústavný súd nevyhovел návrhu sťažovateľa na zrušenie napadnutého listu a prikázanie konať, keďže povaha tohto zásahu nevyžaduje vydanie navrhovaného rozhodnutia. O právach sťažovateľa totiž priamo nebolo rozhodované napadnutým listom, hoci sa v jeho dôsledku zasahuje do základných práv sťažovateľa. Podľa názoru ústavného súdu postačuje v tomto prípade vrátiť vec na ďalšie konanie podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde najvyššiemu súdu, ktorý bude viazaný právnym názorom ústavného súdu podľa § 134 zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku tohto nálezu).

40. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 285,13 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“ (§ 11 ods. 3 vyhlášky)]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je vo výške 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 13,73 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu, písomné podanie súdu týkajúce sa veci samej). Právna zástupkyňa sťažovateľa je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) ako jej platiteľ, preto bola výsledná suma 1 070,94 eur zvýšená o príslušnú sadzbu DPH.

41. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. júla 2024

Libor Duľa
predseda senátu